61.

LAVDATIO
MARCELLI II.
PONT. MAX.

PER IVLIVM POGIANVM

AD SACRVM COLLEGIVM RECITATA.

SVPERIORVM PERMISSV.

R O M AE,

Apud Aſcanium, & Hieronymum Donangelos.

M. D. XCII.

25.

LAVDATIO
MARCELLI II.
PONT. MAX.

PER IVLIVM POGIANVM

AD SACRVM COLLEGIVM RECITATA.

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMAE,

Apud Aloyſium & Hieronymum Doricos

M. D. XCII.

QVÆ res ad dicendum duæ, facultatis plurimum afferre ſolent, hæ me maxime deficiunt, Patres Ampliſsimi; præſtãtis ingenij vis, & maturi temporis adiumentum. Quod ſane incommodum, graue quidem illud omni tempore, ſed tamen in hac cauſſa ita impedit, vt, quæ argumenti ratio, vel ingenij mei tarditati, orationis copiam antea ſuppeditaſſet, hodierno die a dicendo maximè deterreat. Etenim Marcelli Pont. Max. vita laudanda eſt, vel potius deploranda mors, quæ ſummo Principi, & parenti omnium optimo, alieniſsimo Chriſtianæ Reipubl. tempore repente allata, incredibilem luctus, & mæroris acerbitatem, pijs, & bonis omnibus importauit. Ergo communis huius caſus, & orbitatis dolor, proprius etiam aliquis meus, propter ſummam erga eos beneuolentiã, & obſeruantiam, ad quos mæror potiſsimum pertinet, ſic mentem & linguam perturbãt, vt in immenſo campo laudum, & virtutum Marcelli Pont. Max. morſu doloris interrupta, ſæpius hęrere cogatur oratio. Sed, quoniam me huic impoſitæ neceſsitati, vel in tantis & temporum anguſtijs, & animi moleſtijs parere oportet: primum, magna illa ſpe propoſita, fore aliquando, vt præſtantiſsimi huius Pont. vita, per ſe quidem ſatis immortalitati cõmendata, a præſtanti tamen aliquo in ſcribendo, aut dicendo homine, laudis & gloriæ cauſſa, tamquam ſingularis ad celebrandum materia, deligatur; quod res poſtulat, in præſentia faciemus, vt ex eiuſdem eximijs virtutibus, quæ Chriſtiano nomini ſemper vſui, & ornamento fuerunt, quæcũque in mẽtem venerint, grata, vt debemus, piaq. memoria proſequamur. Atque, vt inde exordiar, vnde laudationum ratio fere ducitur, Primum Marcellus Ceruinus, honeſto apud ſuos genere natus, vt natura quadam graui, & ſeuera, ſic illuſtri ingenio & induſtria fuit. itaque ad eam morum grauitatem, quæ naturalis in ipſo videbatur, & ad domeſticæ diſciplinæ ſanctitatem, ſi doctrinæ ſubſidia iam acceſsiſſent, magna tũ ſpes erat, illum ipſum ad ſummam honoris, atque Imperij, dignitatem eſſe venturum. quare, puerilibus diſciplinis celeriter inſtructus, cum diuina illa virtus contineri iam non poſſet anguſtis patriæ finibus, ſed maius theatrũ, quo ſe vniuerſam profunderet, requirere videretur, Marcellus, Senas, vbi bonarum artium ſtudia maxime florebant, profectus, tantum breui aſſecutus eſt, vt non modo ijs, quæ in ea vrbe, in optimo quoque ſtudiorum genere præſtarent, tãquam floſculis vndique delibatis, ſed onerato, & completo pectore, varietate magnarũ rerum, atque artium, Romã peruęnit: atque, vt primum cœpit, in hac ciui-

tate verſari,ſe ad bonos in primis,& eruditos viros contulit.neque vero ſta tim cognita non eſt ſingularis illa doctrinæ vis,probitatis, atque prudẽtiæ: quin etiam,cum talis inde exſiſteret oratio,quæ verborũ numero, ſentẽtiarum,vel oraculorum potius, numerum aſſequeretur, erupit illico ad hominum exiſtimationem,& admirationem, neque multis ipſius modeſtiæ quaſi cancellis coerceri potuit Marcelli incredibilis fama virtutum. Quam ob rẽ Paulus Pont. Max. oblatum ſibi clariſsimum illud animi, & ingenij lumen arripuit,&,vt erat ingeniorum exiſtimator acerrimus, tantam glorię ſegetem,& materiam,otioſam,aut incultam,iacere,non eſt paſſus.& quidem diuina tum fuit opportunitas.nam, cum ſapientiſsimus Princeps,curam illã, cogitationemq.ſuſcepiſſet,vt imaginem animi,& conſiliorum ſuorum,Alexandrum Farneſium Cardinalem,tum quidem admodum adoleſcẽtem, ſed præmatura ingenij vi, in auitæ laudis ſpem, atque iter ingreſſum, ad eos, quos ſibi ipſe fines antea ſemper conſtituerat, dirigi,& confirmari vellet, Marcellum,in quo ſui ſimilitudinem quandam amabat,& admirabatur, iuueni moderatorem, & miniſtrum adhibuit. Hunc igitur, tum quattuor, & triginta annos natum,excitatum a doctrinæ ſtudijs,Pontificiæ ſcriptioni,& Reip.procurationi præfecit:quibus in actionibus ita ſe geſsit,vt,cum cetera Paulus laudaret,prudẽtiam,& auctoritatem obſtupeſceret. Nullum enim iam negotium,nulla Legatio,nulla Chriſtianæ Reip.pars,Marcelli cõſilio,& viribus non digna videbatur. itaque nihil domi per ea tempora, nihil foris, vel egit Pontifex,vel agere cogitauit,in quo Marcelli aut ſententia,aut opera non vteretur. Ac primum ad Cæſarem in Hiſpaniam conſolandi gratia cum ampliſsimo adoleſcẽte a Pontefice miſſus, ſic inde diſceſsit, vt Cæſari, in domeſtico coniugis luctu,ſuæ,& prudentiæ,& eloquentiæ iucũdum relinqueret deſiderium. Poſt, ornatiſsimo iuueni,ad Cæſarẽ,& ad Galliæ Regem maximis de rebus proficiſcenti, iterum adminiſter datus, tantam nauauit operam,quantam,in ſummo Pontificis ſtudio,difficillima negotiorum,& tẽporum ratio poſtulabat.Hic mihi occurrũt,Patres Ampliſsimi, & quaſi manus inijciunt,actuoſæ illæ,& fructuoſæ nomini noſtro,in ſummorũ Chriſtianæ Reip.Principum congreſsibus,& colloquijs,explicatę Marcelli virtutes, ingenium in excogitando,cõſilium in prouidendo, in exponendo grauitas, in docendo facilitas,in perſuadendo vis, in agendo induſtria, in conficiendo celeritas.Sed cum fere ſingula Oratoris ingenium, artemq. deſiderent, cum ipſe,præter ingenij impedimẽtum,vrgear etiam tempore, totum id in præſentia,in veſtra omnium opinione,& cogitatione,relinquetur. Sed,cum tot is, tantasq. res,quadriẽnij ſpatio, mente,& oratione perfeciſſet, quot & quantas mihi cogitare difficile eſt, enumerare dicẽdo nullo modo poſsim, ſapientiſsimus Pontifex,qui non minori remunerandæ virtutis, quam exercendę,ſtudio tenebatur,cum abſentem Marcellum, quem iam antea Epiſcopum fecerat, eximia prius hominis fide, atque prudentia, frequentiſsimo ſenatu, ſingulari verborum genere, commendata, Cardinalem renuntiauit, tum clariſsimo, & optimo nepote reuocato, hunc ipſum, eius Legationis munere decorauit. Habuit omnino hoc Paulus Pont. præter cetera virtutum ornamenta præcipuum, & proprium bonum, vt non magis

honoribus viros, quàm honores viris honeſtaret. Neque vero ad rem exem-plis comprobandam quemquam alium nominabo, præſertim cum & hæc cauſſa, vno contenta Marcello, requirat præterea neminem, & vnicuique, in ampliſsimum iſtum conſeſſum æquo animo intuenti, facile Paulus ſeminarium optimorum Pont. in veſtrum ordinem intuliſſe videatur. Sed redeo ad Marcellum, qui tum noua ampliſsimi honoris acceſsione, tum veteri dignitate, & auctoritate, quam non ætas attulerat, ſed natura impreſſerat, doctrinæ ratio auxerat, vitæ, & actionum æquabilitas cõfirmarat, hoc inquam dignitatis, & auctoritatis pondere, cum iam antea pacis, aut certe induciarũ, patrocinium ſuſcepiſſet, arma de manibus iratorum Regum extorſit, & eoſdem in Pont. Max. rationem, ſententiamq. perduxit. Quare, difficili in primis negotio recte, & ſalutariter confecto, ad vrbem eſt accerſitus. Nota ſunt vobis, Patres Ampliſsimi, quæ poſtea ſunt conſecuta. Scitis Reip. curam, & tractationem, vel ipſi a prudentiſsimo Pont. creditam, vel certe cum eo cõmunicatam. Religionis adminiſtrationem delatam ad eundẽ, meminiſtis. Quam cum ipſe virtutem, vel potius virtutum omnium procreatricem, & dominam, veneraretur, & coleret in primis, tantam propterea admirationem habebat, & venerationem, vt vel ij, qui a Catholica fide, aut a ſacris ritibus, abhorrerent, non tam iudiciorum ſeueritate deterriti, quam exemplo ſanctitatis adducti, & ſua ſcelera recognoſcerent, &, impijs ſublatis erroribus, ad ſanitatem redirent. Quid ea commemorem, quæ ad Tridentinum Concilium, quo Legatus a Pont. Max. venerat, ſunt in omnium oculis, atque auribus, cum ſumma Chriſtianæ veritatis, & pietatis defenſione, celebrata? Quid dicam de eiuſdem libertate, quæ propria eſt veſtri ordinis, in Pontificia poteſtate, & auctoritate tuenda? Hæc enim nimirum res tantam vim habuit ad excitandam, & propagandam Marcelli laudem, atque exiſtimationem, vt non iniuria Tridentinæ illius actiones ſummum eidem Pontificatum peperiſſe videantur. Verum vtar hoc loco ea clauſula, Patres, veſtra, vt ſpero, voluntate, & approbatione; Marcelli Cardinalis vitam, communi ſententia; doctrinam, eruditorum teſtimonio; ciuilem gubernandi ſcientiã, Pauli Pont. Max. iudicio, ſatis eſſe comprobatam. Sed incurſat iam ſæpius in me dolor, in hac Marcelli virtutum commemoratione. nam occupatur animus cogitatione communis acerbitatis. quem tamen ita dolorem comprimam, ſi potero, vt, niſi neceſſario loco, non patiar erumpere. Secutum eſt igitur illud tempus, cum, Paulo mortuo, Iulius Pont. Max. eſt renuntiatus. cuius ſane comitijs, & Marcelli rationem habuiſtis; &, quo Iulium honore merito ſuo, affeciſtis, digniſsimum illum etiam iudicaſtis. De quo quid Iulius poſtea & dixerit, & ſenſerit, cum eiuſdem honorificentiſsima comprobant teſtimonia, tum eo facile declaratur, quod in maximis, difficillimisq. rebus, Ceruini Cardinalis ſententiam Iulius requirebat, & eiuſdem conſilio libenter vtebatur.

Sed, quoniam Marcelli Cardinalis admirabiles eas virtutes, quæ in publicarum rerũ adminiſtratione floruerunt, leuiter attigimus, percurramus illas etiam, quæ, ab incredibili naturæ bonitate profectæ, partim eandẽ habent admirationem, partim iucunditatẽ, cum pari ſplendore coniunctam;

Quis

Quis enim vnquam fuit, vt a beneficientia initium faciamus; qui miſeram, vel inopem bonorum, aut ſtudioſorum fortunam, conſilio magis, aut opera, aut facultatibus, ſubleuarit? Hanc hominis benignitatem, cum aſsidue multorum voces prædicant, tum eruditorum virorum litteræ teſtãtur. Et, quoniam fructuoſa permultis fuit altera quædam ratio, & doctrinam, religionemq. complectitur, minime eam prætereundam duxi. Erat Ceruinus Cardinalis vel in maximis occupationibus mirifice ſtudijs deditus, vt non plus olim in comparanda doctrina operæ, aut induſtriæ poſuerit, quam nũc in fruenda elaboraret. Quam induſtrij, ac vigilantiſsimi viri laudem cum iam diu Paulus ſpectatam, & cognitam habuiſſet, nouum illi quendam campum aperuit, in quo ardens illud ſtudium, & ſingularis diligentia poſset excurrere. nam & Marcellum Vaticanæ Bibliothecæ præpoſuit, & rem ſatis amplo verborum honore eſt proſecutus; qui ſe cum inexhauſtæ ipſius legẽdi cupiditati, tum propenſæ eiuſdem in ſtudioſos voluntati præclarum id munus detuliſſe prædicaret. Quod vero & is in Diuinis litteris acquieſcebat, & maxime Græcis in eo genere ſcriptoribus delectabatur, bonam eorum librorum copiam, magna tum cura, tum impẽſa vndique conquiſitam, compararat. In quo non ſibi ſatis ducebat, homo communis vtilitatis, & ſalutis, quam propriæ, ſtudioſior, animæ ſuæ commoda inde percipere, niſi ſalutares eos fructus reliquis impertiret. Quamobrem etiam, vt id bonum latius pateret, ad pluresq. pertineret, Græcos illos auctores, propoſitis præmijs, Latine reddendos curabat. Neque tamen ex tanta beneficientia, ac benignitate, parata, & expoſita omnibus, qui modo probitatis aliquam præberent ſignificationem, quidquam ad cognatos, aut affines, id quod his & hominibus, & temporibus in illa fortuna nouum, & inuſitatum videtis, præter eius laudis, & gloriæ, partem redundabat. Et, quoniam iuſtitia firmamẽtum eſt rerum gerendarum, &, tãquam aurum Lydio lapide, ſic reliquæ virtutes huiuſce laudis regula comprobantur, cum ad eam normam Marcellus actiones, & cogitationes, dirigebat ſuas, tum in eodem ſummum erat innocentiæ præſidium, improbitati certum exitium conſtitutum. Quid perſequar aditus, & acceſſus ad illum facilitatem? Quid audiendi patientiam? Quibus nimirum ornamentis ſe ad Imperij ſplendorem natum ſemper oſtendit? Quid vero grauioribus illis virtutibus admirabilius abſtinentia, continentia, conſtantia quadam animi, quæ nullius maledicto, aut contumelia, nulla vnquam aut hominum, aut fortunæ, iniuria commoueri, aut de gradu deijci potuit? Quid reliqua præſtantis animi, & ingenij bona? non ne ſunt, vt ad imitandum, ſic ad enumerandum difficillima? Hunc vos, Patres Ampliſsimi, Diuinum, & plane cæleſtem virum, vobis antea ſemper amandum, ſemper obſeruandum propoſuiſtis: hunc proximis comitijs, nihil molientem, nihil denique tale cogitantem, tanto omnium veſtrum ſtudio, tanta conſenſione, Pont. Max. declaraſtis, vt plane ſignificaretis, Spiritus ſancti afflatu, vos in eam rationem eſſe deductos. Quod non modo comprobauit lætitiæ fructus is, quem apertiſsime præſentes tuliſtis, ſed incredibile eius rei gaudium omnium gentium, ætatum, generum, ordinum. Quin etiã in Marcelli Pont. Max. renuntiatione, morum diſciplina, litteræ, bonæ artes,

accepto lætiſsimo nuncio, ſeſe ad veteris dignitatis recuperandæ ſpem erexerunt. Vnus ipſe Marcellus, cuius ex honore ſumma ad omnes lætitia peruenerat, vt vetus nomen retinuit, ſic eundem vultum animumq. ſeruauit; & fratris filios eodem veſtitu, eodem comitatu vti voluit, quo prius aſſueuerant. neque mirum. nam, qui æquiſsimam illam Chriſti Vicarij perſonã ſibi impoſitam intelligebat, non iam vni Ceruinæ domui proſpiciendum, ſed vniuerſæ Chriſtianæ familię conſulendum iudicabat; &, qui iam animo migrauerat in cælum, nihil in ſuis caducũ, nihil inane ferre poterat. Quare ad eam voluntatẽ, quam ſemper habuerat, vt primũ facultas fuit, vehemẽter incubuit; atque ijs orſus eſt initijs, vt breui cæleſtis illius Eccleſiæ præclaram quandam ſimilitudinem in noſtra hac Eccleſia viſuri eſſemus. Sed o fulmen, o fragilem, & caducam hominum condicionem. nam, qui alter et vigeſimus dies ab aditu ad Pontificatum fuit, is & communem omnium ſpem, & eius ſaluberrima conſilia repentina morte peruertit. Sol mihi propemodum e mundo viſus excidere, & ſempiterna nox rebus offundi. Tãtamne probitatem, doctrinam, prudentiam, ſapientiam, tam improuiſo, atque inopinato caſu concidiſſe? Quantum ſpei, virtutis, & bonarum artium ſtudioſi, in Marcelli morte amiſiſtis? quantum in eo detrimenti feciſtis? Iccirco ne tot litterati viri, tot optimorum ſtudiorum principes, relicta patria, coniugibus, liberis, lætitia exſultantes, ſeſe ad Marcelli Pont. Max. nomen effuderunt, vt, ſuo ad Vrbem aduentu, vix, quid ſperarent, aut ne vix quidẽ, diſpicerent? O ſummam naturæ rerum, temporis momẽto, commutationem, O miſeram, & infelicem hanc Vrbem, abiectas, & afflictas, prouincias, quæ Marcelli obitu non iam patronum, aut propugnatorem acerrimum, ſed tutorem fideliſsimum, atque adeo parentem optimum, & amantiſsimum, requirunt. O funeſtam, & plane miſerabilem Marc. Pont. Max. familiam, quę, vnde ſummas, opes honores, lætitiæ fructum, ceteri conſequuntur, inde inopiam, ſolitudinem, luctumq. percepiſti. Quamquam, vt vere dicam, in eadem re grauiſsima vos plaga perculit, Patres Ampliſsimi. Siquidẽ, quod nobis in primis glorioſum fuerat, id repente ereptum eſt. Quæ enim vmquam Pontificia ſuffragia, ſummis, mediocribus, infimis iucundiora? quæ comitia ad laudem, & gloriam fuerunt illuſtriora? Iure igitur, vt lacrymas in Marc. Pont. Max. renuntiatione præ lætitia profudiſtis, ſic nunc in eiuſdem morte præ mærore fletum continere non poteſtis. Vtinam, Marcelle Sanctiſsime, in priore illo & honore, & fortuna potius viueres, quam ex altiſsimo dignitatis gradu in tãto omniũ gemitu ſubito caſu deiectus iaceres. Sed, quid ago? aut in quem me errorem prouehit dolor? An non intelligo, quid Chriſtiana veritas, ac pietas, requirant? quid huic loco, quid cõſeſſui veſtro conueniat? quid poſtulet a me beatiſsima de cælo anima? Nihil eſt, inquit, quod lacrymas commouere ſtudeas. mecum præclare actum eſt: meis, ſi modo & me ipſum intueri, &, quæ ijs pręſcripta eſt a me viuendi ratio, eam tenere voluerint, nusquam deerit Diuina benignitas. Quod vero vnũ mihi maximæ curæ eſt, a Patribus Ampliſsimis, atque adeo fratribus meis peto, vt eã adhibeant in Pont. deligendo celeritatem, & prudentiã, quam & muneris omniũ in terris optimi, & maximi, & temporis difficillima ratio poſtu-

lat.

ſat. Illum autem, quem Pont. Max. Diuino conſilio renuntiarint, oro, atque obſecro, vt, cum nihil antiquius Eccleſiæ dignitate, nihil potius Chriſti diſciplina habuerit, illos ipſos, qui meum diſceſſum ex iſta vita maximè doluerunt, meos inquam, non cognatione, aut affinitate, ſed animo, ſtudijs, & voluntate, meos, ſuos ducat, illis faueat, illis opituletur. Atque hęc non iam flens, aut perturbatus, vt ego nunc, ſed eadem illa mentis, & orationis, tranquillitate loquitur, qua ſemper anteà dicentem audiuiſtis. Quam obrem, Patres, non dubito forè, quin, vt Marcelli Pont. Max. precibus obſequamini, qui non mortuus, (neque enim moriuntur, qui ex Dei voluntate vixerunt) ſed animò viuens, & præſens id a vobis vehemẽter expetit, quod & veſtra, & Chriſtianę Reip. maxime intereſt, eum Pont. Max. deligatis, qui, in triſtiſsimo omnium Marcelli deſiderio, eiuſdem nobis animum, & vitam, repræſentet.

DIXI.